

AUDIOVIZUALINĖ IR ŽINIASKLAIDOS POLITIKA

ES audiovizualinė politika reglamentuojama Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 167 ir 173 straipsniais. Audiovizualinės politikos pagrindinis teisės aktas yra šiuo metu (2017 m.) persvarstoma Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva. Pagrindinė ES priemonė, skirta padėti šiai pramonei (visų pirma filmų), yra programos „Kūrybiška Europa“ paprogramė MEDIA. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje reikalaujama gerbti žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą.

TEISINIS PAGRINDAS

Audiovizualinės ir žiniasklaidos politikos klausimais Romos sutartyje nebuvo suteikta jokių tiesioginių galių, jos nesuteiktos ir SESV. Jurisdikcija žiniasklaidos politikos klausimais nustatoma pagal įvairius SESV straipsnius siekiant suformuoti politiką, kuri būtų taikoma įvairiems žiniasklaidos ir ryšių technologijų sektoriams. Tai būtina atsižvelgiant į sudėtingą žiniasklaidos prekių ir paslaugų pobūdį – jų negalima apibrėžti nei vien tik kaip kultūros prekių, nei kaip ekonominių prekių. Teisinis pagrindas – SESV nuostatos: 28, 30, 34, 35 straipsniai (laisvas prekių judėjimas), 45–62 straipsniai (laisvas asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas), 101–109 straipsniai (konkurencijos politika), 114 straipsnis (techninis derinimas arba panašių techninių standartų taikymas, pvz., interneto produktų atveju), 165 straipsnis (švietimas), 166 straipsnis (profesinis mokymas), 167 straipsnis (kultūra) ir 173 straipsnis (pramonė).

TIKSLAI

Kaip nustatyta SESV 167 straipsnyje, ES skatina valstybes nares bendradarbiauti, o prireikus remia ir papildo jų veiklą meninės ir literatūrinės kūrybos srityse, įskaitant audiovizualinę sritį. ES vaidmuo audiovizualinėje srityje – kurti bendrą Europos audiovizualinių paslaugų rinką. Be to, visų krypčių politikoje reikia atsižvelgti į kultūrinius aspektus. Sprendimai priimami pagal įprastą teisėkūros procedūrą.

LAIMĖJIMAI

A. Reglamentavimo sistema

1. Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva

Dėl naujovių transliavimo srityje XX a. devintajame dešimtmetyje Europoje padaugėjo komercinių TV stočių ir jų transliacijas buvo galima žiūrėti keliose šalyse. Todėl reikėjo nustatyti bendrus minimalius standartus, kurie pirmiausia buvo išdėstyti direktyvoje „Televizija be sienų“ (89/552/EEB). 1997 m. direktyvą persvarsčius pirmą kartą buvo nustatytas kilmės šalies principas, kuris reiškė, kad transliuotojai priklauso valstybės narės, kurioje jie įsikūrę, jurisdikcijai. 2007 m. persvarstant direktyvą įtrauktos naujos paslaugos, pavyzdžiui, internetu prieinamos užsakomosios vaizdo programos. Direktyva buvo kodifikuota ir pervadinta Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva. Ją sudaro šie pagrindiniai elementai: 1)

visapusė sistema, padedanti mažinti reguliavimo našta ir apimanti visas audiovizualinės žiniasklaidos paslaugas, 2) modernizuotos televizijos reklamos taisyklės, pagal kurias gerinamas audiovizualinio turinio finansavimas ir 3) įpareigojimas raginti žiniasklaidos paslaugų teikėjus pagerinti galimybę naudotis žiniasklaida regėjimo arba klausos sutrikimų turintiems žmonėms.

Iš 2012 m. Komisijos Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos taikymo ataskaitos ir diskusijų, kurios įvyko po 2013 m. Komisijos žaliosios knygos „Pasirengimas visiškam audiovizualinės aplinkos integravimui: augimas, kūrimas ir vertybės“ paskelbimo, paaiškėjo, kad audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos panašėja ir kad vykstant technologiniams pokyčiams nuolat keičiasi ir naudojimosi šiomis paslaugomis ir jų teikimo būdas.

2015 m. Komisija pradėjo viešą konsultaciją su suinteresuotaisiais subjektais, po kurios 2016 m. gegužės 25 d. pateiktas pasiūlymas dėl Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos vertinimo pagal programą REFIT, siekiant atnaujinti reguliavimo sistemą ir žengti koja kojon su pastarojo meto pokyčiais. Pagrindiniai pasiūlymo aspektai, be kita ko, yra šie: 1) pakeisti komercinių pranešimų trukmę nuo 12 min. per valandą iki 20 proc. per dieną nuo 7 iki 23 val.; 2) apsaugoti nepilnamečius nuo turinio, kuris gali jiems pakenkti, priimant tas pačias taisykles, kurios taikomos tradicinėms transliacijoms ir užsakomosioms paslaugoms; 3) nustatyti, kad nuostatos dėl Europos kūrinių būtų taikomos ir užsakomųjų paslaugų teikėjams, kurie turės užtikrinti, kad Europos kūriniai sudarytų mažiausiai 20 proc. jų katalogų, ir suteikti šiems kūriniams deramą svarbą; ir 4) į Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos apimtį įtraukti vaizdo medžiagos bendro naudojimo platformas siekiant kovoti su neapykanta kurstančia kalba ir apsaugoti nepilnamečius nuo žalingo turinio.

Europos Parlamentas ir Taryba šiuo metu svarsto Komisijos pasiūlymą; derybos pagal įprastą teisėkūros procedūrą įvyksta šiuo metu (2017 m.) ir bus stengiamasi pasiekti susitarimą iki metų pabaigos^[1]. Direktyvoje įtvirtintos konkrečios nepilnamečių apsaugos taisyklės tradicinio transliavimo ir užsakomųjų vaizdo programų paslaugų srityse. Šios taisyklės papildytos 1998 m. ir 2006 m. rekomendacijomis dėl nepilnamečių apsaugos ir žmogaus orumo. 2012 m. patvirtinta Europos strategija, kaip internetas galėtų tapti geresne vieta vaikams, ją remia programa „Geresnis internetas vaikams“ (anksčiau – programa „Saugesnis internetas“) pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę.

2. Autorių teisės bendrojoje skaitmeninėje rinkoje

ES šiuo metu rengiamos labiau šiuolaikinės autorių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje taisyklės siekiant kelių pagrindinių tikslų: 1) daugiau tarpvalstybinės prieigos prie turinio internete; 2) daugiau galimybių [autorių teisėmis saugomą medžiagą naudoti švietimui, moksliniams tyrimams ir kultūros paveldui](#); 3) geriau veikiančios autorių teisių rinkos ir 4) [Marakešo sutarties](#) įgyvendinimo ES teisės aktuose. Vyksta derybos dėl autorių teisių teisės aktų rinkinio.

3. Europos kino paveldas

ES siekia skatinti valstybes nares bendradarbiauti išsaugant ir apsaugant europinės reikšmės kultūros paveldą (SESV 167 straipsnis). Rekomendacijoje valstybėms narėms dėl kino paveldo raginama metodiškai rinkti, kataloguoti, išsaugoti ir atkurti Europos kino paveldą, kad jį būtų galima perduoti ateities kartoms. ES valstybių narių prašoma kas dvejus metus teikti šioje srityje pasiektų rezultatų ataskaitas ir Komisija, remdamasi šia informacija, pateikia įgyvendinimo ataskaitą.

[1]Daugiau informacijos galima rasti procedūros [2016/0151\(COD\)](#) byloje.

B. „Kūrybiška Europa“

Programos „Kūrybiška Europa“ paprogramė MEDIA yra penktoji audiovizualinę pramonę remianti daugiametė programa nuo 1991 m. Ji grindžiama savo pirmtakėmis programomis MEDIA ir „MEDIA Mundus“ (2007–2013 m.). Bendras programos „Kūrybiška Europa“ biudžetas sudaro 1,46 mlrd. eurų (2014–2020 m.), t. y. biudžetas padidintas 9 proc. palyginti su ankstesnėmis programomis. Mažiausiai 56 proc. šios sumos atidėti paprogramei MEDIA. Ji suteikia paramą ir finansavimo galimybes filmams ir TV projektams, kino tinklams, filmų festivaliams, auditorijos formavimui, audiovizualinio sektoriaus specialistų mokymų priemonėms, prieigai prie rinkų, platinimui, vaizdo žaidimų kūrimui, platinimui internetu ir tarptautiniams bendro finansavimo fondams. Iki 2017 m. pabaigos Komisija turi paskelbti privalomą dabartinės 2014–2020 m. programos „Kūrybiška Europa“ vidurio laikotarpio vertinimą.

C. Gebėjimas naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir žiniasklaidos pliuralizmas

Gebėjimas naudotis žiniasklaidos priemonėmis – tai gebėjimas naudotis žiniasklaida, suprasti ir kritiškai vertinti įvairius žiniasklaidos bei žiniasklaidos turinio aspektus ir perduoti informaciją įvairiose aplinkose. Tai vienas iš svarbiausių gebėjimų ne tik jaunesnei kartai, bet ir suaugusiesiems. ES gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis laiko svarbiu veiksniu siekiant aktyvaus šiuolaikinės informacinės visuomenės pilietiškumo. 2016 m. gegužės 30 d. Tarybos išvadose dėl gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir kritinio mąstymo ugdymo pasitelkiant švietimą ir mokymą pabrėžiama, kad gebėjimas naudotis žiniasklaidos priemonėmis interneto ir socialinių žiniasklaidos priemonių amžiuje yra svarbesnis nei bet kada ir kad jis turi sudaryti neatsiejamą visų lygių švietimo ir mokymų dalį.

Žiniasklaidos pliuralizmas reiškia Europos žiniasklaidos skaidrumą, laisvę ir įvairovę. 2012 m. pradžioje Florencijoje esančio Europos universitetinio instituto Roberto Schumano aukštesnės pakopos studijų centre ES, skirdama bendrą finansavimą mokslinių tyrimų iniciatyvai, įsteigė Žiniasklaidos pliuralizmo ir žiniasklaidos laisvės centrą. Šio centro įsteigimas – tolesnis nuolatinių Komisijos veiksmų, kuriais siekiama geriau apsaugoti žiniasklaidos pliuralizmą ir žiniasklaidos laisvę Europoje ir nustatyti, kokių veiksmų reikia imtis ES ar nacionaliniu lygmenimis norint pasiekti šiuos tikslus, etapas.

D. Kitos iniciatyvos

Per Kanų kino festivalį ES rengia diskusijas ir grupes įvairiomis temomis, pavyzdžiui filmų finansavimo, filmų platinimo, auditorijos formavimo ir inovacijų. 2015 m. pradėjo veikti [Europos filmų forumas](#) – politikos formuotojų ir audiovizualinio sektoriaus atstovų struktūrinio dialogo platforma. 2004 m. įsteigtas „Naujojo ES talento“ apdovanojimas, skirtas jauniems Europos režisieriams, dalyvavusiems programos MEDIA finansuojamuose mokymuose, pristatyti. [Europos sienų griovėjų apdovanojimas](#) (angl. *European Border Breakers Award*) teikiamas naujiems menininkams, finansuojamiems pagal programą „Kūrybiška Europa“.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

EP pabrėžė, kad ES turėtų skatinti audiovizualinio sektoriaus plėtrą ir konkurencingumą, kartu pripažindama ir didesnę jo svarbą saugant kultūrų įvairovę.

1. Europos audiovizualinė pramonė

Parlamentas, remdamasis savo 2011 m. lapkričio 16 d. rezoliucija dėl Europos kino skaitmeniniame amžiuje^[2], 2015 m. balandžio 28 d. rezoliucijoje dėl Europos kino

[2]OL C 153 E, 2013 5 31, p. 102.

skaitmeniniame amžiuje^[3] išreiškia tvirtą paramą Europos filmų kūrėjams ir pabrėžia programos „Kūrybiška Europa“ paprogramės MEDIA teikiamos finansinės paramos svarbą. Joje taip pat pabrėžiama žinių kino srityje ir auditorijos formavimo svarba.

Savo 2012 m. rugsėjo 11 d. rezoliucijoje dėl audiovizualinių kūrinių platinimo internetu ES^[4] nagrinėjami autorių teisių aspektai ir problemos, kurios kyla dėl audiovizualinių kūrinių skaitmeninės prieigos atsižvelgiant į autorių teisių apsaugą. EP Kultūros ir švietimo (CULT) komitetas 2017 m. sausio mėn. balsavo dėl programos „Kūrybiška Europa“, taigi ir paprogramės MEDIA, įgyvendinimo ataskaitos ir 2017 m. kovo 2 d. plenarinėje sesijoje buvo patvirtinta susijusi rezoliucija^[5]. Šioje rezoliucijoje buvo pabrėžta, kad, norint užtikrinti didesnę poveikį, būtinas deramas biudžetas ir paprastesnės administracinės procedūros. Parlamento nariai taip pat pabrėžė, kad svarbu suteikti lengvesnę prieigą prie finansavimo nedidelio masto organizacijoms ir projektams. Šios rezoliucijos dėl programos „Kūrybiška Europa“ išvados bus įtrauktos į laikotarpio vidurio peržiūros ataskaitą, kurią Komisija pateiks 2017 m. pabaigoje.

2. LUX kino apdovanojimas

LUX kino apdovanojimo, kurį įsteigė Europos Parlamentas ir kuris pirmą kartą įteiktas 2007 m., tikslas – skatinti Europos kūrinių platinimą visoje ES sudarant sąlygas subtitruoti filmą 24 oficialiomis ES kalbomis, įskaitant originalią kūrinio kalbą, ir pritaikyti jį kurtiesiems bei neprigirdintiesiems. 2016 m. LUX kino apdovanojimui suėjo 10 metų, kuriuos jis paminėjo visoje ES vienu metu vykstančiu 2015 m. LUX kino apdovanojimu apdovanoto filmo „[Mustang](#)“ seansu ir specialia tarptautiniais apdovanojimais apdovanotų filmų režisieriaus Keno Loacho kalba „Koks vaidmuo ateities Europoje tenka Europos kinui?“ CULT komitete.

3. Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva

Parlamento rezoliucijomis dėl televizijos, priimtomis devintajame dešimtmetyje ir dešimtojo dešimtmečio pradžioje, ne kartą buvo raginama nustatyti bendruosius techninius tiesioginio transliavimo per palydovą ir raiškiają televiziją (HDTV) standartus. Direktyva „Televizija be sienų“ priimta 1989 m. ir nuo tada Parlamentas ją tvirtai palaikė. 1997 m. ir 2007 m. ši direktyva buvo persvarstyta ir pervadinta Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva. Ji patvirtinta po Europos Parlamento ir Tarybos derybų, kuriose atsižvelgta į daugumą klausimų, keltų per pirmąjį Parlamento svarstymą.

Parlamentas šiuo metu labai atidžiai stebi, kaip ši direktyva įgyvendinama. Savo 2013 m. gegužės 22 d. rezoliucijoje dėl Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos įgyvendinimo^[6] Parlamentas pateikia keletą pastabų ir rekomendacijų, visų pirma dėl prieinamumo, Europos audiovizualinių kūrinių rėmimo, nepilnamečių apsaugos, reklamos, ateities iššūkių ir tarptautinės konkurencijos.

Savo 2013 m. liepos 4 d. rezoliucijoje dėl televizijos su ryšio galimybėmis^[7] Parlamentas paragino Komisiją įvertinti, koku mastu reikia persvarstyti Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą ir kitus esamus reikalavimus, išdėstytus tinklo ir žiniasklaidos teisės aktuose (pvz., telekomunikacijų dokumentų rinkinį). Poreikis persvarstyti, visų pirma, buvo susijęs su aptinkamumo ir nediskriminacinės turinio teikėjų, rengėjų ir naudotojų prieigos prie platformų taisyklėmis, išplečiant platformos sąvoką ir siekiant pritaikyti esamas priemones prie naujų aplinkybių, ypač siekiant plėtoti televiziją su ryšio galimybėmis.

[3]Priimti tekstai, [P8_TA\(2015\)0108](#).

[4]OL C 353 E, 2013 12 3, p. 64.

[5]Priimti tekstai, [P8_TA\(2017\)0062](#).

[6]OL C 55, 2016 2 12, p. 71.

[7]OL C 75, 2016 2 26, p. 141.

2014 m. kovo 12 d. Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl pasirengimo visiškam audiovizualinės aplinkos integravimui^[8] (reaguodamas į Komisijos žaliąją knygą tuo pačiu klausimu). Šiame pasiūlyme Parlamentas atsižvelgia į rinkų konvergenciją, pabrėžia poreikį išsaugoti prieigą ir aptinkamumą bei apsaugoti įvairovę ir finansavimo modelius, taip pat analizuoja infrastruktūros ir dažnių, vertybių ir reglamentavimo sistemos klausimus.

2016 m. gegužės 25 d., imdamasi veiksmų dėl minėtų Parlamento rezoliucijų ir atsižvelgdama į greitus pokyčius audiovizualiniame sektoriuje, Komisija pateikė pasiūlymą iš dalies pakeisti Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą. Vykstant įprastai teisėkūros procedūrai CULT komitetas, kaip vadovaujantis komitetas šiuo klausimu, 2017 m. vasario mėn. balsavo dėl [pranešimo](#) ir nusprendė pradėti tarpinstitucines derybas su Taryba.

Katarzyna Anna Iskra

11/2017

[8]Priimti tekstai, [P7_TA\(2014\)0232](#).